

мислити аналогіями й асоціаціями. Сутність дивергентного мислення полягає у пошуку безлічі вирішень однієї проблеми. Німецький учений Н. Клінк стверджує, що від вищої освіти слід чекати «не тільки передачі необхідних для професії знань, методів роботи і першочергових навичок, але перш за все формування здатності мислити самостійно, критично і творчо».

Таким чином, організовуючи самостійну роботу суб'єктів освіти, викладач не повинен обмежувати творчий потенціал студентів, їхнє креативне сприйняття дійсності, навіть якщо воно далеке від істини.

УДК 159.947.5:374

Н.М. Смольнякова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

А.М. Волосов, ст. викладач (*ХДУХТ, Харків*)

УМОВИ ТА МОТИВАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Модернізація освіти зумовлює розвиток самостійної роботи студентів як провідної форми організації навчального процесу, що неможливо без її організації. У свою чергу, активізація передбачає підвищення ефективності самостійної роботи в досягненні якісно нових освітніх цілей через надання їй проблемного характеру, що мотивує студентів на відношення до неї як до провідного засобу формування професійної компетенції.

У сучасному суспільстві існує потреба в ініціативних, самостійних кадрах, які легко адаптуються до нових умов. Підвищуються вимоги не тільки до якості підготовки студентів як висококваліфікованих спеціалістів, а й до розвитку їх інтелектуальних і творчих здатностей, що дозволять їм вільно володіти своєю професією, розвивати критичне мислення, виражати та захищати власну точку зору, успішно знаходити вихід із нестандартних ситуацій.

Цього можна досягти шляхом систематичного залучення студентів до самостійної діяльності, яка в освітньому процесі має вираз самостійної роботи та набуває проблемно-пошукового характеру.

Важливою та необхідною умовою організації самостійної роботи студентів є формування вмінь самостійно отримувати знання та навички пізнавальної та дослідницької діяльності.

Для забезпечення ефективності самостійної роботи студентів необхідно дотримуватись ряду умов:

- оптимальне структурування навчального плану, що передбачає раціональну послідовність вивчення окремих дисциплін і співвідношення аудиторної та самостійної роботи. Важливо при цьому визначити трудомісткість різних видів самостійної роботи, вивчити бюджет часу студенту, урахувати забезпеченість методичною літературою та можливості бібліотеки;

- методично раціональна організація роботи студентів, яка передбачає зміни відносин між студентами та викладачами. Якщо на перших курсах викладачу належить активна творча позиція, то на старших курсах необхідно спонукати студента працювати самостійно, активно прагнути до самоосвіти. Самостійне виконання завдань сприяє розвитку мислення, вчить аналізувати умови, формулювати завдання, вирішувати проблеми, що виникають, тобто процес самостійної роботи поступово перетворюється на творчий. Суттєву роль у цих питаннях відіграють інформаційні технології;

- забезпечення студентів необхідними методичними матеріалами з широким використанням електронних джерел та інформаційних технологій;

- використання нових парадигмальних підходів до самостійної роботи студентів (компетентнісний, особистісно-орієнтований тощо);

- контроль за організацією та ходом самостійної роботи і заходів, що заохочують студентів за якісне виконання.

Ефективна самостійна робота студентів є можливою тільки за наявності серйозної та стійкої мотивації.

Мотивація виконує три регулюючі функції:

- спонукальну – тобто дає руховий імпульс або мотив для того, щоб особистість почала діяти;

- змістотворну – надає діяльності глибокий особистісний сенс;

- організуючу – спирається на цілеполягання, коли усвідомлені мотиви перетворюються на мотиви-мети.

Основними видами мотивації самостійної роботи студентів є:

1. Зовнішня – залежність професійної кар'єри від результатів навчання.

2. Внутрішня – схильності студентів, їх здатності до навчання.

3. Процесуальна. Має прояв у розумінні студентами корисності роботи, яка виконується.

Основними чинниками мотивації самостійної роботи студентів є:

- усвідомлення студентом значущості роботи, що виконується;

- участь студентів у творчій діяльності (науково-дослідній, експериментальній, методичній роботі, яка проводиться на кафедрі);

- використання викладачем активних методів навчання;
  - участь студентів із результатами самостійної роботи в олімпіадах, конкурсах та ін.;
  - використання викладачем мотивуючих чинників контролю результатів самостійної роботи студентів;
  - особистість викладача;
  - індивідуалізація самостійної роботи студентів.
- Самостійна робота повинна стати основою освітнього процесу, чинником формування професійно значущих компетенцій.

УДК 378.147.88

М. С. Софронова, канд. фіз.-мат. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

Л. О. Пархоменко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ГУРТКИ ЯК ОДНА З ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Науково-дослідна робота студентів (далі НДРС) є невід'ємною складовою наукової діяльності університету і першим етапом у підготовці наукових кадрів. Вона є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки фахівців із вищою освітою, розширення загального та професійного світогляду.

Організація науково-дослідної роботи студентів має поєднувати провідну роль науково-педагогічних співробітників ХДУХТ у плануванні та методичному керівництві НДРС, із максимальною самостійністю студентів у процесі безпосереднього проведення наукових досліджень, підготовці масових заходів у галузі НДРС (Днів науки, конференцій, конкурсів, олімпіад, виставок тощо), в інформаційно-просвітницькій роботі.

Студентський науковий гурток є однією з форм НДРС та найчастіше використовується в роботі зі студентами молодших курсів. Члени наукового (предметного) гуртка готують доповіді і реферати. Згодом їх заслуховують на засіданнях гуртка чи науковій конференції. Доречно заздалегідь ознайомити студентів із методами і способами наукового дослідження, із засобами збору матеріалу, роботою над літературою, користування науковим апаратом, також ознайомити студентів з науковими напрямками викладачів кафедри, щоб студенти знали, до кого можна звернутися для більш детальної консультації з деяких питань.